

סבל – ראה ערך יסורים

מבחינה הלכתית, מוסרית ומשפטית.

סודיות רפואית

א. הגדרת המושג

סודיות רפואית¹ היא החובה לשמור בסוד כל מידע שנמסר לרופא או לעובדי בריאות אחרים על ידי הנבדק, או ביחס אליו. סודות אישיים ומקצועיים מוגדרים בהתאם לתוכן הסוד, לאישים שלהם יש נגישות לסוד, ולדרך בה מטפלים ומנהלים חומר סודי.

חובת הסודיות הרפואית מתייחסת לבעיית גילוי המידע לזולת. אכן מסירת מידע לחולה עצמו היא בעיה נפרדת².

בערך זה יידונו גדרי חובת הסודיות, והתנאים בהם מותרת, או אף מחוייבת, הפרת הסודיות הרפואית.

ב. פרטי דינים

1. עקרונות וכללים

גדרי איסור רכילות ולשון הרע – לא מצינו בהלכה מושג נפרד ומיוחד לסודיות מקצועית³, ובכלל זה סודיות רפואית, שכן דרישה זו כלולה בחובה הכללית של איסור רכילות ולשון הרע⁴. ואמנם כל אדם, ובכלל זה רופא, היודע דבר על חברו ומגלה אותו לאחרים, עובר על לאו מן התורה, שנאמר 'לא תלך רכיל בעמך'⁵, ועוון גדול הוא, וגורם להרוג נפשות רבות מישראל, לכך נסמך לו 'לא תעמד על דם

באופן מצומצם מתייחסת חובה זו לכל מידע שהגיע לידיעת עובדי הבריאות בתוקף תפקידם, והוא מידע שבדרך כלל נמסר לרופא מתוך אימון שישמרם בסוד, ולפי טיבו הוא מידע הנמסר מתוך הנחה כזו. באופן רחב יותר מתייחסת החובה הזו לכל מידע שהגיע לעובדי הבריאות, אשר כולל גם מידע שהגיע לידיעתם בעקיפין, וללא קשר ישיר לצרכי האיבחון והטיפול בנבדק. לחובה זו יש תנאים ומגבלות

[4] ויקרא יט טז; משלי כה ט; תהלים לד יג-יד. ספר שלם הוקדש לביור מהות האיסור, גדריו ותנאיו, הלוא-הוא ספר "חפץ חיים", מאת הגאון ר' ישראל מאיר הכהן מראדין, מחבר המשנה ברורה. [5] ויקרא יט טז. וכן במשלי יא יג –

[1] medical confidentiality. [2] ראה על כך בע' גלוי מידע לחולה. [3] מצינו רק סוד אחד שהתייחד לאיסור, והוא האיסור על הדיינים לפרסם את הסתייגויותיהם מפסק דין שהתקבל ברוב (סנהדרין כט א; טוש"ע ח"מ יט א).

רעך⁶. בהצטרפות נסיבות שונות יכול אדם המספר על חברו לעבור על שבעה עשר לאווין, ארבעה עשר עשין, ושלושה ארורים⁷.

איסור הרכילות חל אפילו כאשר אין המספר מתכוון ברכילותו להכניס שנאה בליבו על אותו פלוני, ואפילו אם הדברים הם אמת גמורה⁸, וחייב האדם להסתיר הסוד אשר יגלה אליו חברו דרך סתר, אף על פי שאין בגילוי הסוד ההוא עניין רכילות⁹. כמו כן יש חובה לשמור על הסוד לעולם, ולא חלה עליו כל התיישנות¹⁰.

לסודיות רפואית¹³.

הפרת סודיות להגנת הזולת – אכן, אם ישנו חשש שעלול להיגרם נזק לזולת בגין שמירת הסוד, צריך להגיד לו, כדי להצילו מן הנזק. הטעם הוא, שבכל מקרה שיש ניגוד בין זכות הפרט לסודיות רפואית, לבין טובת החברה בחשד לנזק לזולת, יש להעדיף את מניעת הנזק לזולת¹⁴.

תנאים להפרת הסודיות – מסירת מידע לאחר מותרת רק אם התקיימו מספר תנאים:

התברר למספר לאחר שיקול דעת והתבוננות זהירה, שאמנם מדובר בתוצאה אפשרית רעה.

המדובר הוא במחלה ממשית, ולא בחולשה גרידא.

יש להקפיד ביותר לספר את פרטי המחלה כפי שהיא, ללא כל הגזמה.

כוונת המספר צריכה להיות רק לתועלת הגורם שעלול להינזק, ולא משנאת הנבדק.

לפיכך, רופא היודע דבר על חולה, בין אם הידיעה היא על פי סיפורו של החולה, או שהידיעה באה בעקבות בדיקות ובירורים שערך הרופא, אסור לו להפר את הסוד מדיני רכילות ולשון הרע. ואמנם על פי גדר הלכות רכילות ברור ופשוט, שאסור לרופא לספר לחבריו במקצוע, לבני משפחתו, או לכל אדם אחר, דברים שנמסרו לו על ידי החולה, כאשר אין בכך כל תועלת לחולה¹¹. ואף שדבר זה הוא ברור, שכיח הדבר מאד, שהעוסקים ברפואה אינם מקפידים על כך¹², ואף אינם מכירים את החוקים המתאימים ביחס

[10] ראה סנהדרין לא א, בעניין תלמיד שגילה סוד שנאמר בבית המדרש לאחר עשרים ושתים שנה, והוציאוהו מבית המדרש. וראה רמב"ם סנהדרין כב ז; שו"ת ראנ"ח סי' קיא. [11] ראה שו"ת ציץ אליעזר חי"ג סי' קד אות א. [12] ראה א. שטיינברג, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 326 ואילך. [13] ראה Shrier I, et al, Acad – Med 73:710, 1998 [14] ראה – אור החיים, ויקרא יט טז ד"ה לא תעמוד; העמק דבר שם;

הולך רכיל מגלה סוד ונאמן רוח מכסה דבר. [6] רמב"ם דעות ז א. וכן פירש א"ע עה"פ. וראה חוקוני עה"ת שם, שפירוש הפסוק הוא 'לא תלך רכיל' כדי שלא תעמוד על דם רעך, ושני חלקי הפסוק הם לדעתו רק מצווה אחת. וראה גם יחזקאל כב ט – 'אנשי רכיל היו בך למען שפך דם'. [7] חפץ חיים, פתיחה. [8] פסחים קיג ב; רמב"ם דעות ז ב-ג; המאירי, חיבור התשובה. [9] שערי תשובה, שער שלישי אות רכה.

על המספר לברר היטב, שאמנם תצא תועלת מסיפורו, ושיש רגלים לדבר שדבריו יתקבלו.

להיתר, יש להציל את הזולת אף מיוזמתו של היודע¹⁷.

יסודות ההיתר להפרת הסוד – קיימים מספר יסודות הלכתיים שעל פיהם מתבטלים איסורי רכילות ולשון הרע במקום שעלול להיגרם נזק לזולת:

אם המספר יכול להביא את התועלת הרצויה מבלי שיצטרך לגלות את סודו של הנבדק, אין לספר עליו.

האיסור של 'לא תעמד על דם רעך'¹⁸ כולל לא רק מצבים של שפיכות דמים ממש, אלא כל העומד מנגד ונמנע מלעשות פעולה כדי להציל את חברו מרעה כלשהי, עובר על איסור זה¹⁹. לפיכך, גילוי מידע שיציל את הזולת כלול בגדרים אלו.

על המספר לדעת את פרטי המחלה מידיעה עצמית וראשונית, ולא מתוך שמועות.

וכל זה בתנאי שלא תיגרם רעה ממשית למי שמספרים נגדו, ולא תהא הרעה לו גדולה יותר מהתועלת שתיגרם לזולת¹⁵.

המצווה של השבת אבדה של גופו וממונו כוללת חיוב לעשות פעולות למניעת נזק לזולת²⁰.

מכללים אלו עולה גם שאין למסור אלא דווקא אותם פרטים שיש להם חשיבות למניעת הנזק הצפוי, וכן אין למסור פרטים אלא דווקא למי שהנזק עלול להיגרם לו בלבד¹⁶.

החיוב להציל את הנרדף מידי הרודף אותו²¹ חל גם במי שאינו מתכווין לרדוף ולסכן מתוך רוע לב²², ובמקרה כזה מצווה על כל אחד לעשות הכל כדי למנוע מ"הרודף" להזיק ל"נרדף"²³.

במקרה שמותר לספר לזולת, אין הבדל בין אם הזולת שואל ממנו שיספר לו את הידוע לו, לבין נקיטת יוזמה על ידי המספר להציל את הזולת מנזק. הטעם הוא, שבכל מקרה שהתנאים מתאימים

היתר או חיוב – יש הסבורים,

ח"ד סי' ס; שו"ת באר משה ח"ח סי' נט אות ד; שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד – על פי רמב"ם רוצח א יד; טושו"ע חו"מ תכו א. וראה העמק דבר עה"פ ויקרא יט טז, שאם יודע שאיש אחד רוצה לירד לחייו של אדם אחר, הרי זה מחוייב להודיע ואסור לעמוד על דם רעך. וכן הוא הפירוש השני עה"פ בחזקוני. [20] פתחי תשובה על א"ח סי' קנו; שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד. [21] רמב"ם רוצח א ו. [22] ביאור הגר"א חו"מ סי' תכה סק"י. [23] הרב ש. רפאל, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 332 ואילך.

פת"ש או"ח סי' קנו. [15] חפץ חיים, ח"ב כלל ט סע' א-ב; שם סע' יב יג; שם סוף כלל ט, ציור ג, סע' י. וראה עוד בשערי תשובה, שער שלישי אות רכח. [16] וראה בשו"ת נובי"ק חאו"ח סי' לה, ושו"ת האלף לך שלמה חאו"ח סי' ז – בעניין גילוי ניאוף של אשה לבעלה, שיש לגלות רק לבעל, ורק מה שנחוץ לדעת בנידון, עיי"ש. [17] חפץ חיים ח"ב הל' רכילות, כלל ט סע' ח, ובבאר מים חיים שם סק"ח. [18] ויקרא יט טז. [19] פת"ש על או"ח סי' קנו; שו"ת חלקת יעקב חאבהע"ז סי' עט (ח"ג סי' קלו); שו"ת יחודה דעת

שבמקרה שעלול להיגרם נזק לזולת, ובמקרה שהתקיימו כל התנאים שלפיהם לא חלים איסורי רכילות ולשון הרע, לא רק שמותר לגלות את הסוד לזולת העלול להינזק, אלא שיש חובה לספר לזולת, כדי למנוע ממנו נזק²⁴; ויש מי שכתב, שאולי גם במקרים אלו יש רק היתר לספר, והעושה כן איננו עובר על איסור רכילות ולשון הרע, אבל אין חובה לספר²⁵.

מידע מתאים לניזוק אפשרי הוא גם כאשר החולה דורש לשמור על סודו, ואפילו אם באותו רגע הבטיח לו הרופא שלא יגלה את סודו²⁸.

דרכי הפרת הסוד – בכל מקרה צריך להשתדל לשכנע את החולה שיסכים בעצמו לגלות את מחלתו לצד שעלול להיות ניזוק מכך, או שיסכים להרשות לרופא לעשות זאת: "ואמנם המטיבים דרכם דבר ידברו בראשונה את החוטא, אולי יוכלו הועיל בדרך התוכחה להשיבו מדרכו הרעה, ואם מאן ימאן, אז יודיעו לרבים את דרכיו ומעלליו"²⁹, ורק אם הוא נשאר בהתנגדותו, צריך הרופא לגלות את סודו מיוזמתו³⁰.

מצבים להיתר הפרת הסוד – החיוב לגלות את הסוד הוא לאו דווקא כשמדובר במחלה מסוכנת, אלא בכל מקרה שמדובר במחלה קבועה, הגורמת לסבל, אי-נוחות, והפרעות בחיים²⁶; כמו כן יש הסבורים שהחיוב חל גם כאשר מדובר בהפסד ממון לזולת, ולאוו דווקא בנזק רפואי-בריאותי²⁷.

עד אחד – בכל מקרה שמותר להפר את הסוד הרפואי, הדבר מותר גם אם הוא עד אחד בדבר, ואין צורך לעניין זה בשני

נגד רצון בעל הסוד – החיוב לגלות

היחיד אשר יראה יגיד, כי לעזור לאשר אשם לו ולקנא לאמת". [26] שו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' פא אות ב. [27] רמב"ם סהמ"צ לא תעשה רצו; ס' החינוך מ' רמד; פתחי תשובה על או"ח סי' קנו; חפץ חיים ח"ב הל' רכילות כלל ט; שו"ת יחיה דעת ח"ד סי' ס. אך ראה במשך חכמה ויקרא יט טז, ובשו"ת באר משה ח"ח סי' נט, שלדעתם אין איסור לא תעמד על דם רעך. חל במקרה של הפסד ממון. ומכל מקום נראה שמדין השבת אברה בודאי חייב להצילו גם מהפסד ממון, וראה לעיל הע' 18-20. [28] שו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' פא אות ב, וחט"ז סי' ד אות ד. [29] שערי תשובה, שער שלישי אות רכח. וראה בחפץ חיים, כלל י בבאר מים חיים סק"ז, שבאמת מחוייב מן הדין להוכיחו קודם שיפרסם עליו מצד מצות תוכחה, אלא שרבונו יונה מדרב רק לעניין איסור לשון הרע. [30] שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד אות ז. וראה מאמרו של הרב י. זילברשטיין, עמק הלכה-אסיא, תשמ"ז, עמ'

[24] פת"ש על או"ח סי' קנו; שו"ת חלקת יעקב אבאבע"ז סי' עט (ח"ג סי' קלו); שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד אות ג; הרב ש. רפאל, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 332 ואילך. וראה בשו"ת ציץ אליעזר שם, שמה שנקט החפץ חיים לשון "מותר", הוא מפני שהוא דן באיסורי רכילות ולשון הרע, ומבחינה זו הוא הגדיר שאין איסור כזה, וממילא חלה חובה מדינים אחרים. ויש להעיר, שאמנם בפירוש מבואר בכלל ט סעיף א, ובבאר מים חיים שם סק"א, שדעת הח"ח שצריך להודיע כדי להציל, ולא רק שמותר. [25] הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם אבאבע"ז סי' ב סק"א (בעמ' כז), בהסתמך על לשון הח"ח שדבר זה "יש לגלות לו", ולא כתב "צריך לגלות", וראה בהע' הקודמת. ולכאורה ראייה לשיטה זו מדברי שערי תשובה לרבנו יונה, שער שלישי אות רכא: "ודע כי בדברים שבין אדם לחברו, כמו גול ועושק ונוק וצער ובושת ואונאת דברים, יכול לספר הדברים לבני אדם, גם

עדים³¹.

להעיד היא לא משום מצוות הגדת עדות, אלא משום 'לא תעמד על דם רעך', שלא ייגרם הפסד לממונו או לגופו של הזולת³⁶.

2. מצבים רפואיים מוגדרים

עדות לבית הדין – כל מי שיודע עדות לחברו, וראוי להעידו, ויש לחברו תועלת בעדותו, חייב להעיד אם יתבענו שיעיד לו, בין שיש עד אחד עמו, בין שהוא לבדו³², ואפילו נשבע על איזה דבר שלא לגלותו, ואחר כך נתנו עליו חרם, חייב להגיד³³. לפיכך, חייב הרופא להעיד את כל הידוע לו על חולה שלו העומד לדין, גם נגד רצונו של החולה³⁴.

כמו כן יש חובה על שלטונות הצבא, כשיש צורך בדבר, להמציא לבית הדין את כל המסמכים הרפואיים שברשותם בדבר מצב בריאותו של בעל הדין³⁵.

יש מי שכתב, שחובת הרופא להעיד היא גם בבית משפט של ערכאות שדנים שלא על פי דיני התורה, אלא שאז חובתו

עדות נגד שבועה – אם נשבע הרופא לחולה במפורש, שלא יגלה את פרטי מחלתו – יש מי שכתב³⁷, שמעיקר הדין אין השבועה חלה עליו כאשר הוא נקרא להעיד בבית דין, כי היא שבועה לבטל המצווה של הגדת עדות³⁸, אלא שנחלקו הפוסקים אם מכל מקום צריך שבעל הדין יתיר את שבועתו והבטחתו³⁹, או שגם התרה אין צריך במקרה שיש חובת עדות⁴⁰, ולפיכך, מוטב לכתחילה לעשות קודם התרה על השבועה⁴¹; ויש מי שכתבו, שהשבועה חלה עליו⁴², ולפיכך אם חולה השביע רופא שישמור בסוד את דבר מחלתו, אף אם בית הדין יזמין את הרופא להעיד על מחלתו, השבועה חלה, ואסור לרופא לגלות אפילו לבית דין את פרטי המחלה. וכל זה בתנאי שמדובר על דברים שאי-גילויים לא יביא לידי פיקוח

159 ואילך. [31] הרב ש. רפאל, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 332 ואילך. [32] ויקרא ה א; ב"ק נו א; רמב"ם עדות א א; טוש"ע חו"מ כח א. וראה במלבי"ם עה"פ שם: "שהגם שהזהרתי מרכילות, בכל זאת אם ידעת עדות לחברך, הגם שבזה תלך רכיל ותגלה סוד, צריך אתה לגלות ולהעיד". וראה עוד נ. רקובר, הפרקליט כו: 563, תשל"ל; השופט צ.א. טל, רע"א 1917/92 סקולר נ' גרבי, פ"ד מז(5), 780. [33] רמ"א יו"ד רכח לג. וראה סוף שו"ת מהר"י וייל. [34] פסקי דין רבניים, כרך ט, עמ' 331; הרב ב. רקובר, נועם, ב, עמ' קפח ואילך. [35] פסקי דין רבניים, כרך ה, עמ' קנב ואילך. [36] שו"ת באהלה של תורה ח"א סי' פג. [37] שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד אות' ה-ו. [38] שבועות כט א; רמב"ם שבועות ה טו; רמ"א יו"ד רכח לג, ובט"ז שם סק"ב, ובביאור הגר"א שם סקצ"ה. ויש שדנו

בשאלה אם דין זה הוא אפילו בעד אחד – ראה חקרי לב חו"מ הל' עדות סי' יד; אמרי בינה חו"מ הל' עדות סי' ח; ערוה"ש חו"מ כח ה. [39] סמ"ע חו"מ סי' כח סק"א. [40] ט"ז חו"מ רסי' כח. [41] שו"ת ציץ אליעזר, שם; שו"ת באהלה של תורה, ח"א סי' פג. [42] הגרי"ש אלישיב, הובאו דבריו במאמרו של הרב י. זילברשטיין, עמק הלכה-אסיא, תשמ"ו, עמ' 149 ואילך. וכתב שם, שאין זה בגדר נשבע לבטל את המצווה, שהוא דווקא במצב שבו לפני השבועה כבר היתה חלות מצווה, וחיוב המצווה קדם לשבועה, אבל כאשר אדם נשבע לחברו לפני שידע את המידע שלא יגלה לשום אדם, הרי לפני חלות השבועה עדיין לא ידע את הנתונים, ובעת שהנתונים נתגלו לו כבר חלה על זה השבועה. ודעה זו לכאורה צ"ע מהמבואר ברמ"א יו"ד רכח לג, ובביאור הגר"א יו"ד שם סקצ"ה.

נפש, אבל אם הדבר יסכן את חיי הזולת, חייבים לגלות אפילו נגד שבועה⁴³.

ומה שהרופאים נשבעים "שבועת הרופאים"⁴⁴, וכלולה בהם פיסקה לשמור על הסודיות הרפואית – יש מי שכתב, שבמצב כזה חלה השבועה מדין שבועה שבכולל⁴⁵, יש מי שכתב, שלפיכך עדיף שיתירו לו השבועה בבית דין של שלושה על ידי חרטה⁴⁶; יש מי שכתב, שיש לראות "בשבועת הרופאים" רק גדר של הבטחה, ולא שבועה ממש⁴⁷, ורופא דתי בוודאי לא התכווין בקבלת "שבועת הרופאים" שהיא תכלול העלמת מידע מבית הדין, דבר שהוא נגד ההלכה⁴⁸; ויש מי שכתב, שאם שבועת הרופא נעשית על ידי חתימתו, אין זה גדר של שבועה על פי ההלכה⁴⁹, ולפיכך תחול חובת עדות בבית דין על הרופא גם אם קיבל על עצמו בגמר לימודיו את "שבועת הרופאים".

'לא תעמד על דם רעך', ובלבד שכל כוונתו איננה להזיק לאותו חולה, אלא להציל אנשים אחרים⁵⁰. חובה זו חלה גם אם יש חשש שהחולה יפגע ברכוש הרופא, ובתנאי שראייתו גרועה מאד, שאז החשש לסכנת הציבור גדולה מאד; אבל אם ראייתו לא כל כך גרועה, אלא ששלטונות הרישוי החליטו ליתר בטחון למנוע רשיון נהיגה מאנשים כאלו, יכול הרופא להעלים עין מכך, במקום שנשקפת סכנה לרכוש⁵¹.

חולה המבטיח שלא לנהוג לאור הממצאים הרפואיים, וניכרים דברי אמת, אם כושר הראייה לקוי בצורה לא חמורה (כגון 6/15) רשאי הרופא לסמוך עליו, ולא לדווח על כך לרשויות הרישוי; אבל אם כושר ראייתו לקוי ביותר (כגון 6/30), אל יתחשב הרופא בהבטחת החולה, אלא ידווח לשלטונות⁵².

ליקוי ראייה – אדם הסובל מליקוי ראייה חמור, ועקב כך עלול הוא לגרום לתאונה בנהיגה, בעבודה, או בצבא, מחוייב הרופא להודיע לגורמים המתאימים על הבעיה, גם אם החולה מתנגד לגילוי סודו הרפואי, וגם אם הדבר עלול לגרום לו נזק כלכלי או חברתי; ואם לא עשה כן, עבר הרופא על איסור של

מחלת הכפיון⁵³ – יש הסבורים, שקיימת חובה על הרופא לגלות למשרד הרישוי את דבר מחלתו, כדי למנוע ממנו לנהוג, שכן נהיגתו עלולה לסכן את הרבים, ודבר זה נכון אפילו אם החולה מתנגד לכך, ואפילו אם פרנסתו תלויה בנהיגתו⁵⁴; ויש מי שכתב, שעל הרופא

וי"ל; הרב ש. גורן, מאורות, 2, תשמ"מ, עמ' 20. [43] הרב זילברשטיין שם; שו"ת באהלה של תורה ח"א סי' פג. [44] ראה ע' רופא – נספח 2. [45] הרב ש. גורן, מאורות, 2, תשמ"מ, עמ' 20. וראה תומים חו"מ סי' כח סק"א; שער המשפט שם סק"ב; פת"ש שם סי' לד סק"ד. [46] שו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' פא אות ב. [47] הרב ש. רפאל, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 332 ואילך. [48] שו"ת ציץ אליעזר, שם.

[49] שו"ת באהלה של תורה ח"א סי' פג. [50] שו"ת ציץ אליעזר חט"ו סי' יג אות א; שו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תתסט; הרב י. זילברשטיין, עמק הלכה-אסיא, תשמ"ו, עמ' 149 ואילך. [51] הרב זילברשטיין, שם; שו"ת תשובות והנהגות שם. [52] הרב י. זילברשטיין, שם. [53] epilepsy. ראה ע' נכפה. [54] הרב ג.א. רבינוביץ, הדרום, כו, תשכ"ח, עמ' 74; שו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' פא אות ב; שו"ת יחודה דעת

להתרות בחולה, ולהסביר לו את הסיכון לעצמו ולאחרים, אבל אין בזה להתיר את חובתו לשמור על סודו של החולה שלו, ואל לו לדווח למשרד הרישוי, אלא אם כן ראה שהחולה אמנם ממשיך לנהוג ברכב, ומפר את הוראותיו, ומסכן את הרבים⁵⁵.

שידוכין – איש ואשה שהשתדכו זה עם זה, והרופא יודע שלאחד מהם יש מחלה רצינית, והצד השני אינו יודע על כך, ואילו היה יודע, לא היה מתרצה לשידוך, יש לגלות לו⁵⁶. ההיתר לגלות מידע זה הוא לא רק לפני שהשתדכו, אלא גם לאחר שכבר השתדכו, ואף על פי שעקב הגילוי יתבטל השידוך, אך צריך שיהיה הרופא בטוח בידיעה שמוסר, ושידע שהצדדים יתנהגו על פי דין לאחר קבלת המידע⁵⁷. אכן אם ידוע שהצד הנפגע יתעלם ממחלת הצד השני, ויתחתן עמו למרות מחלתו, אסור לספר⁵⁸.

התנאים להיתר ולאיסור כמבואר לעיל⁵⁹:

מחלה פנימית רצינית, שהצד השני לא יכול לדעת עליו, כי הוא דבר פנימי אשר לא נגלה לכל⁶⁰. יש מי שכתב, שאם אחד הצדדים סובל מסוכרת, מכיב קיבה, או מכפיון, או שיש לאחד מהם רק כליה אחת, חייב הוא להודיע על כך לצד השני, וגם אדם שלישי שיודע על כך חייב לספר לצד השני אם נשאל על כך, אם מדובר בהפרעה משמעותית. אבל אם האיש והאשה בעצמם בריאים, אלא שיש במשפחתם מישוה עם כפיון או סוכרת, אין חובה לספר על כך⁶¹; ויש מי שכתב, שאם אחד הצדדים סובל מכיב, אין לגלות זאת לצד השני, כי זה דבר הניתן לריפוי, והליקויים הם זמניים; וכן כאשר אחוז הסיכון למחלה משמעותית הוא קטן (כגון 5%), אין לגלות לצד השני, וכגון חתן שאחיו סובל ממחלת הכפיון, ויש חשש תורשתי של 4% לחתן⁶².

מחלת הסרטן⁶³

מחלת אידיס. מי שאובחן כסובל ממחלת אידיס, יש חובה ליידע את אשתו על כך, שכן קיום יחסי אישות יכולה

להלך מספר דוגמאות שדנו בהם הפוסקים, שחייב הרופא ליידע את הצד השני. אמנם ברור שדין זה נכון לא רק לרופא, אלא לכל אדם שיודע דבר כזה בוודאות. ומכל מקום צריך שיתקיימו כל

הע' 87. [57] חפץ חיים ח"ב סוף כלל ט, ציור ג, סע' ט-י, וראה שם פרטי ההיתר; שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד אות ד. [58] הרב י. זילברשטיין, עמק הלכה-אסיא, תשמ"ו, עמ' 149 ואילך. [59] ראה לעיל הע' 15-17. [60] חפץ חיים ח"ב סוף כלל ט, ציור ג, סע' ו-ז. [61] שו"ת תשובות והנהגות, ח"א סי' תתעט. [62] הרב י. זילברשטיין, עמק הלכה-אסיא, תשמ"ו, עמ' 159 ואילך. וראה שם, בעניין מחלת ITP=idiopathic thrombocytopenic purpura, והערת העורך בנידון. [63] שו"ת חלקת יעקב

ח"ד סי' ס. [55] תורת הרפואה עמ' 289 ואילך (הגר"ש גורן, מאורות, 2, תש"מ, עמ' 20). נימוקו: לכל אדם יש חזקת כשרות, ולפיכך בדרך כלל יש להניח שהחולה אכן לא ינהג במצבו; שבועת הרופאים מחייבת את הרופא לשמור על סודו של החולה – ראה לעיל הע' 41. [56] חפץ חיים, כלל ט סע' ד-י; הגר"מ פיינשטיין, הובאו דבריו במאמר – Tendler MD: In Rosner F (ed), *Medicine and Jewish Law*, Vol 2: 67-75, 1993. ואגב, היתר זה מקובל גם בחוגי הכנסיה הקתולית – ראה הרפואה והיהדות, עמ' 260,

לגרום להדבקה⁶⁴.

אישי ציבור – יש מי שכתב ביחס לאנשי ציבור שהכרעות גורליות מסורות לידם, כגון ראש ממשלה, שר בטחון, רמטכ"ל וכד', שיש חובה למסור מידע רפואי אודותם לסוכבים אותם, שעליהם לדעת נאמנה אם כושר שיפוטם לא נפגם, אבל גם לגביהם אין כל היתר לחשוף את סודות בריאותם לציבור הרחב, ומכל שכן שאין לחשוף סודות רפואיים של אנשי ציבור, שתפקידם אינו כרוך בהחלטות הנוגעות לפיקוח נפש⁷⁰.

מחלת נפש⁶⁵. יש מי שכתבו, שאם היו התקפים של מחלת נפש בעבר, והאיש או האשה עדיין לוקחים תרופות, אף שכרגע הם בריאים, חייבים להודיע; ואם כבר אינם לוקחים תרופות, והיתה סיבה מיוחדת להתקפים בעבר, וכעת לדעת הרופא הם בריאים, לא חייבים לגלות על ההתקפים בעבר; ואם יש חשש שהתקפים כאלו יחזרו לאחר לידה, חייבים לגלות באשה⁶⁶.

הוראת סטודנטים – אין בהוראת סטודנטים לרפואה ליד מיטת החולה משום איסור רכילות, מכיוון שיש בזה תועלת עתידית, שאם לא כן לא יוכלו להיות רופאים, וגם יכול להיות שתצמח תועלת לחולה עצמו, על ידי שידונו במצבו ביתר פירוט ועמקות, אלא שראוי שיבקשו את רשותו של החולה לכך⁷¹.

איש או אשה, שהם עקרים עקב מומים קשים באיברי המין⁶⁷, או שסובלים מהפרעות בפוריות, או הפרעות בדרך קיום יחסי אישות, או יכולת לטפל בילדים⁶⁸.

כלה הסובלת ממחלה שאיננה ידועה לחתן, ויש חשש שאם יגלו לחתן את דבר המחלה, ייפרד הקשר ביניהם, ואז עלולה הכלה להישאר עגונה, ומרוב צער עלולה מחלתה להתגבר ולסכן אותה – יש מי שכתב, שבמקרה כזה לא יגלו לחתן את מחלת הכלה, ויש ליעץ לכלה שתספר בעצמה את דבר מחלתה לחתן⁶⁹.

סיכום מחלה – מותר לרופא למסור למזכירה להדפסה סיכום מחלה, או חוות דעת על מתמחה וכיו"ב, ואין במסירת המידע למזכירה משום רכילות ולשון הרע, כי זה דרכו של עולם, ועל דעת כן מוסכם

[69] הרב י. זילברשטיין, עמק הלכה-אסיא, תשמ"ו, עמ' 159 ואילך. [70] הרב ש. רפאל, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 332 ואילך. וראה במאמר Annas GJ, *N Engl J Med* 333:945, 1995, שגם לדעת מחבר זה אין הצדקה למסור פרטים רפואיים של נשיא ארה"ב או מועמד לנשיאות לציבור הרחב. [71] שו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' פא אות ב; הרב י. שפרן, עמק הלכה, ב, תשמ"ט, עמ' 124 ואילך. וראה העמק דבר, דברים כד ח. אלא שלדעת הציץ אליעזר שם, יש לאסור הוראת סטודנטים סביב מיטת החולה מצד הלבנת פני החולה והבושה הנגרמת לו, ולכן הדבר מותר

חאבהע"ז סי' עט (ח"ג סי' קלו). [64] נשמת אברהם ח"ד חאבהע"ז סי' ב, בשם הגרש"ז אויערבאך. וראה בע' אידס. [65] שו"ת באר משה ח"ח סי' נט אות ד. [66] שו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' תתעט; שם ח"ב סי' תרכד; שו"ת קנה בשם סי' קכא. [67] שו"ת ציץ אליעזר חט"ז סי' ד. וראה שם, שאף שאחר כך יכול הצד השני לדרוש גט כדין קידושי טעות, מכל מקום הדבר אינו פשוט וכרוך בסבל רב, ולכן יש חובה למנוע סבל זה. [68] הגר"מ פיינשטיין, הובאו דבריו במאמר – Rabbi MD Tendler, *National Jewish Law Rev* 4:1, 1989

מאומה, כי ידעתי כי סוד מופלא הוא שאין להזכירו"; בשבועת אסף הרופא: "ואל תגל את סוד אדם אשר האמין לכם"; בשבועת אמטוס לוזיטנוס: "לא גיליתי לאדם שום סוד שהופקד בידיו"; בשבועת הרופא העברי: "שמרו אמונים לאדם שהאמין בכם, אל תגלו סודו, ואל תלכו רכיל"⁷⁴; בכללי האתיקה הרפואית של אמנת ג'נבה⁷⁵: "אכבד סודותיהם של השמים מבטחם ביי"; בכללי האתיקה הרפואית של ההסתדרות הרפואית בישראל (כלל 7): "(1) רופא ישמור בסוד כל דבר שהובא לידיעתו על ידי החולה או מטעמו תוך כדי מילוי תפקידו, זולת אם הסכים החולה במפורש או מכללא אחרת, או אם נדרש להפר סודיות זו מטעם החוק; (2) רופא ינקוט באמצעים סבירים להבטיח שבני אדם העובדים ברשותו, לרבות רופא אחר, ישמרו על סודיות העניינים המגיעים לידיעתם במהלך עבודתם"; בקוד הבינלאומי לאתיקה סיעודית⁷⁶: "האחיות שומרות על סודיות כל המידע האישי שנמסר להן".

עקרונות מוסריים לחובת שמירת הסוד — שמירת סודות, והפקדתם רק בידי מי שיש לאדם אימון מלא בו, טבועים בטבע האדם⁷⁷. חובת השמירה על הסודיות

א. שטינברג, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 326, שהכוונה לייחוד הרפואי של גילוי הסוד, אבל לא לעצם האיסור של גילוי סוד, שהוא מרכיב בהלכות רכילות, כמבואר לעיל הע' 3 ואילך. [75] התקבל על ידי האגודה הרפואית העולמית בשנת 1949. [76] התקבל במליאת המועצה הבינלאומית של האחיות, פרנקפורט, 1965. [77] וראה באופן כללי על הסוד והסודיות בספר Bok S, *Secrets*, Oxford University Press, —

על כולם⁷².

ג. רקע אתי

סודיות מקצועית — הסודיות הרפואית שייכת למסגרת כללית יותר של סודיות מקצועית. החובה לשמור על סודיות מקצועית קיימת בין בעלי מקצוע שונים, שנחשפים לסודות של הזולת, כגון רועים רוחניים, עורכי דין, עיתונאים, שוטרים, עובדים סוציאליים, ועובדי בריאות (אחיות, פסיכולוגים, משקמים, סטודנטים, ורופאים). גורמים אלו חשופים לסודותיהם של הפונים אליהם הן בתחום המקצועי הישיר שבגיננו נוצר הקשר בין המטפל למטופל, והן סודות שונים שמתגלים במהלך הטיפול, ללא קשר ישיר לתחום המקצועי או לבעיה הראשונית⁷³.

סודיות רפואית בקודים אתיים —

כללים רפואיים-אתיים עתיקים ומודרניים כאחד מדגישים מאד את נושא הסודיות הרפואית כאחד הסעיפים הבולטים בשמירת המוסריות הרפואית.

בשבועת היפוקרטס נאמר: "כל אשר אראה ואשמע בשעת הטיפול, וגם שלא בטיפול, באורח חיי האנשים, ואשר אין להשמיע מחוץ לביתם, לא אגלה מזה

דווקא אם הסכים לכך החולה בפירוש, וראה מה שהשיג עליו הרב שפרן, שם. [72] שו"ת ציץ אליעזר ח"כ סי' נב. [73] ראה דוגמאות לכך Burnum JF, *N Engl J Med* 324:1130, — [74] וראה על שבועות אלו בע' רופא — נספח 2. וראה בס' הרפואה והיהדות, עמ' 259 הע' 84, שסעיף הסודיות הרפואית בשבועות הרופאים היהודיים משקף יותר את השפעתה של שבועת היפוקרטס מאשר מקורות יהודיים. וראה

הרפואית מבוססת על עקרונות המוסר הכלליים את חובת ההטבה לזולת, החובה למנוע נזק לזולת, ועקרון כיבוד האוטונומיה של החולה, וכיבוד זכותו לפרטיות⁷⁸. יש הרואים בחובה לשמור על הסוד הרפואי חובה המעוגנת בדיני החוזים, כחלק מההסכם של מתן השירות לחולים⁷⁹.

כמו כן מבוססת חובה זו על דרישות מעשיות: הצורך לשמירת האימון ביחסי חולה-רופא; הצורך להגביר את רצונו של החולה לספק מידע אמין ומלא לרופא, כדי שהאחרון יוכל לטפל בו בצורה טובה יותר; והצורך לאפשר לחולים רבים יותר להגיע ליעוץ וטיפול רפואי, מתוך ידיעה שהדברים הנאמרים שם נשמרים בסוד. החובה הבסיסית לשמור על החסיון הרפואי היא, איפוא, מובנת ומקובלת, ואפילו בעידן המחשבים, כאשר קיים פוטנציאל לחשיפה רבה של נתונים אישיים ואינטימיים, יש צורך בהגנה מתאימה על הנתונים מפני חשיפתם לגורמים בלתי מוסמכים⁸⁰.

מזכירים ותנאים להפרת סודיות רפואית — להלן מספר שיקולים וערכים, אשר דוחים את חובת הסודיות הרפואית:

הסכמת החולה — הפרת הסודיות הרפואית מתייחסת רק למקרים שבהם העברת מידע היתה ללא הסכמת החולה, ולגורמים שאין בידיעתם כדי לסייע לחולה עצמו⁸¹, אבל אם החולה הסכים להרשות את גילוי סודו, כמובן שאין בכך משום הפרת הסודיות. אכן, צריך שהסכמה זו תהא ברורה ומדוייקת, היינו היא צריכה לקבוע מה בדיוק יספר הרופא, וכן למי, מתי, ובאיזו דרך יגלה הרופא את הסוד. במקרים שאדם נדרש להערכה רפואית לצורך קבלתו לעבודה, להסכמי ביטוח וכיו"ב, יש להניח מכללא שהוא מסכים

ערוך יחסי או מוחלט — יש המתייחסים לסודיות הרפואית כערך מוחלט, וכחובה מוסרית שלא ניתנת להפרה בשום תנאי. לפי דעה זו הפרת הסודיות הרפואית היא פגיעה חמורה בעקרון הפרטיות, והיא פגיעה ישירה

ערוך יחסי או מוחלט — יש המתייחסים לסודיות הרפואית כערך מוחלט, וכחובה מוסרית שלא ניתנת להפרה בשום תנאי. לפי דעה זו הפרת הסודיות הרפואית היא פגיעה חמורה בעקרון הפרטיות, והיא פגיעה ישירה

ראה [81] Kottow MH, In: Gillon R (ed), *Principles of Health Care Ethics*, 1994, pp. 471-478. [82] Winslade WJ, In: — *Encyclopedia of Bioethics*, 1978, pp. 194-200. [83] Black D, In: Gillon R (ed),

1986. [78] Kottow MH, In: Gillon R (ed), *Principles of Health Care Ethics*, pp. 174-174, 1994. [79] א. כרמי, הרופא החולה והחוק, 1977, עמ' 130. [80] ואמנם הוקמו ועדות מקצועיות שונות, אשר הציעו דרכים טכניות וחוקיות נאותות להגנות כאלו —

של שמירת סודיות, ובית המשפט יכול לצוות על הרופאים למסור כל מידע רלוונטי על החולים שלהם, גם נגד הסכמתם. בכל מקרה שיש לרופא מידע שיכול למנוע פשע רציני, או לסייע בהענשת פושע, חובתו להביא מידע זה לידיעת הרשויות המתאימות.

באותה מידה ברור שיש לדווח לרשויות מתאימות על מצב חולה העלול לסכן באופן משמעותי את שלום הזולת או שלום הציבור, כגון דיווח למשרד הבריאות על מחלות מדבקות; דיווח למשטרה על כוונת פליליות; דיווח למשרד הרישוי על מחלות העלולות לסכן את הנהג, וכיו"ב.

תנאים ומצבים שבהם יש דילמה ביחס להפרת הסודיות — ישנם מספר מצבים רפואיים, שבהם קיימת דילמה כיצד לנהוג ביחס לסוד הרפואי:

רופא מוסד — שלוחו של מי הוא, האם חובתו הראשונית היא למוסד שבו הוא מועסק (כגון הצבא, חברת ביטוח, מפעל וכיו"ב), או לנבדק האינדיבידואלי.

יש להבחין בין שני מצבים: רופא המשמש כשכיר של מוסד ציבורי, חברת ביטוח, צבא וכיו"ב, והוא עובד מטעם המוסד, שאז ברור לכל מי שרוצה בשירותיו, שהוא ידווח לממונים עליו את תוצאות בדיקותיו, ולפיכך אין חובת שמירת סודיות כלפי אותו מוסד, שכן הנחת היסוד היא שהנבדק המעוניין

להעברת המידע לגורם שהוא מעוניין להצטרף אליו, שכן לצורך זה הוא הסכים לעצם ההערכה הרפואית⁸⁴.

טובת החולה — אין משום הפרת סוד רפואי במצבים שבהם ברור שהדבר נעשה לטובתו של החולה, כגון כאשר יש צורך להעביר מידע בין מומחים שונים, שהתבקשו על ידי החולה עצמו לטפל בו, שכן יש להניח, שהחולה הסכים שהמידע המתאים יימסר לאותם מומחים ובעלי מקצוע, ויש לראות בכך משום הסכמה מכללא.

נזק לצד שלישי חף-מפשע — מקובל כמעט על כל האתיקאים, שכאשר קיים ניגוד אינטרסים בין זכות היחיד לחסיון, והחובה של הזולת לשמור על הסוד, לבין זכותה של החברה למנוע נזק מיחידים או רבים בתוכה, והצורך להגן על צד שלישי שהוא חף-מפשע, גובר הצורך המוסרי להגן על הזולת. האיזון הנכון בין זכויות אלו לא ניתן לקביעה מוחלטת, והוא תלוי בנסיבות השונות, ובשיקול הדעת של הנפשות הפועלות. אכן, בדרך כלל מוסכם, שיש צורך בהצדקה מוסרית חזקה כדי להפר את הסודיות הרפואית. המצב המתאים והמקובל להגדרה זו הוא כאשר קיימת תחזית מבוססת היטב, שמגיעת המידע יגרום לנזק רציני — גופני, נפשי, או ממוני — למישהו מוגדר וספציפי, ולא סתם נזק כללי ובלתי מוגדר לחברה.

עדות רפואית — במקרה שיש צורך להעיד על חשוד בעבירה, לא חלה החובה

על הסודיות הרפואית לאחר מותו⁸⁷. כמו כן נידונה שאלת הסודיות הרפואית הנוגעות לממצאים רפואיים ביחס לנתיחתו לאחר המוות⁸⁸.

שטחי רפואה רגישים במיוחד –

קיימים שטחים רפואיים מסויימים, שבהם גדול במיוחד הניגוד בין חובת השמירה על הסוד, לבין הצורך להפר אותו. להלן מספר דוגמאות:

פסיכיאטריה – מצד אחד, חובת

השמירה על סודו של החולה, ואפילו עצם העובדה שהוא ביקר אצל פסיכיאטר, היא חשובה ביותר, שכן מצבים פסיכיאטריים מהווים תווית חברתית שלילית, ואנשים יימנעו מללכת לטיפול נפשי, אם יחשדו שסודותיהם ייחשפו. בכך עלולים החולים עצמם והחברה שסביבם להינזק ביותר, על ידי התגברות מספר המתאבדים, הרוצחים, המכורים לסמים, מכי הילדים, וסוטים מיניים. כמו כן עלולים חולים נפשיים להימנע מלפרט בפני המטפל את נטיותיהם והרגשותיהם, כולל הנטיות הפליליות, ובכך למנוע את האפשרויות לטפל בהם כראוי, ולמנוע את הפשע הצפוי; מאידך, חולים אלו יכולים להיות מסוכנים ביותר לסביבתם, ואי-גילוי סודותיהם יכול להביא לנזק חמור לזולת, עד כדי רצח. אחד המקרים שזכה לפרסום רב הוא המקרה של טרסוב⁸⁹, אשר קרה בארה"ב בשנת 1967. סטודנט הודי בשם

בשירותי אותו מוסד מסכים שידווחו לו על מצבו⁸⁵; רופא שעובד במוסד כממונה לטפל בעובדי המוסד, אם הוא מגלה באקראי בעיה רפואית של העובד, קיימת דילמה מוסרית למי נתונה חובתו.

מחקרים אפידמיולוגיים – בנושא

מחקרים רפואיים-קליניים, ובעיקר מחקרים אפידמיולוגיים, שבהם יש צורך לאסוף מידע מתיקי חולים, ובכך לחשוף את סודותיהם – יש הסבורים, שבכל מקרה צריך לקבל את הסכמתו המפורשת של הנחקר; ויש הסבורים, שניתן להשתמש במידע כזה ללא הסכמה מפורשת, ובתנאי שזהותו של הנחקר נשמרת כאנונימית בצורה קפדנית ומבוקרת⁸⁶.

התיק הרפואי – שאלה שנויה

במחלוקת היא, למי יש בעלות על הנתונים הכלולים בתיק הרפואי של חולה: לחולה עצמו, לרופא, או למוסד הרפואי בו נבדק החולה? בפתרון שאלה זו תלויה באופן חלקי התשובה לשאלה כלפי מי יש לשמור בסוד את הנתונים הכלולים בתיק הרפואי.

לאחר מות המטופל – שאלה שנתונה

בוויכוח היא, האם הסודיות הרפואית נמשכת גם אחרי מותו של החולה, ולמשל כאשר רוצה אדם לכתוב ביוגרפיה אודות הזולת שנפטר, האם נותרת החובה לשמור

304:727, 1992. [87] ראה – א. כרמי, הרופא החולה והחוק, 1977, עמ' 127. [88] ראה – Council on Ethical and Judicial Affairs, AMA, *Arch Pathol Lab Med* 125:1189, Tarasoff v. Regents of [89] 2001.

Annual 12:217, 1997. [85] ראה Kottow MH, In: Gillon R (ed), *Principles of Health Care Ethics*, 1994, pp. 471-478. [86] וועדות שונות ניסו לקבוע כללים להתנהגות נאותה בתחום זה – ראה Knox EG, *BMJ*

מחלות מין ומחלות מדבקות – גם מחלות אלו גורמות לתווית שלילית, ובעיות מיוחדות ועדינות נגרמות בגין חשיפת סודו של חולה במחלת מין, שכן בדרך כלל הדבר נובע מהתנהגות בלתי מוסרית; מאידך, יש חשיבות רבה לתחקיר אפידמיולוגי, ולגילוי כל הגורמים האפשריים המעורבים בגרימת ההדבקה ובאפשרות להדבקה עתידית, שכן אחרת תיווצר מגיפה המונית ונזק חברתי ניכר. בשנים האחרונות בולטת הבעיה במיוחד ביחס לחולי אידס⁹¹.

גנטיקה – בדיקות גנטיות עלולות לחשוף מידע, שידיעתו על ידי הזולת יכולה להועיל לו, אך חשיפתו עלולה להזיק לנבדק. להלן מספר דוגמאות: בדיקה גנטית של עובר למטרות גילוי מומים עלולה לגלות באופן אקראי ממצאים אחרים, כגון שבעל האשה איננו אבי-העובר – רוב הגנטיקאים סבורים, שיש להעדיף את חובת שמירת הסודיות הרפואית של האם, על פני החשיפה של המידע לבעל; יש שמתגלה מחלה תורשתית באדם, והוא מסרב לגלות עובדה זו לקרובי משפחתו – חלק מהגנטיקאים סבורים, שיש לכבד את זכותו של הנבדק

באוניברסיטת ברקלי בקליפורניה התאהב בנערה בשם טניה טרסוב, אך היא סירבה להשיב על אהבתו. עקב כך נכנס הסטודנט למצב דכאוני והחל לקבל טיפול פסיכולוגי. במהלך הטיפול הוא הודיע לפסיכותרפיסט שלו, שהוא מתכוון להרוג את הצעירה הנ"ל בגין אהבה נכזבת. המטפל הודיע על כוונה זו למשטרת הקמפוס ולאחיה של טניה, אשר הטילה פיקוח על הסטודנט, אך כעבור זמן קצר התרשמו השוטרים והמטפלים הפסיכולוגים כי האיש נוהג בצורה סבירה, והסירו את הפיקוח עליו. אף אחד לא טרח ליידע את הנערה עצמה, או את הוריה, על כוונותיו של האיש. כעבור זמן קצר רצח הסטודנט את הנערה. ההורים תבעו לדין את הפסיכותרפיסטים על כך שהם לא הזהירו אותם על הסכנה. בית המשפט העליון של מדינת קליפורניה, בדעת רוב, מצא את המטפל אשם, וקבע שהצורך להגן על הזולת החף-מפשע מפני נזק משמעותי, עלולה על הצורך לשמור על הסודיות הרפואית, ואפילו בנתונים של חולים פסיכיאטריים, כאשר הנחת בית המשפט היתה שדבר כזה לא בהכרח ימנע מחולים פסיכיאטרים בעתיד לבוא לטיפול ולחשוף את סודותיהם⁹⁰.

שם, יהא זה תפקיד בית המשפט להעריך רטרופקטיבית אם הפרת הסוד למען אדם שלישי חף מפשע היה מוצדק אם לאו. [91] בפסיקה של בית משפט (ת"פ (השלום אשקלון) 1326/92 מ"י נ' אברהם פלנסיה, פ"מ תשנ"ו (4) 397) נקבע כי חובתו של חולה אידס להודיע לבן זוגו על דבר מחלתו, שאם לא כן הוא עלול להיות מורשע בעבירה בגין הפצת מחלה ברשלנות או במזיד על פי סעיף 218 לחוק

University of California I, 118 Cal. Repr. 129, California II, 17Cal.3d 425, 131 Cal. Repr. 14, 551 P.2d 334 (1976). [90] ראה Annas GJ, Orthopedic Rev 4:55, — בנידון — 1975; Slovenko R, J Psychiat Law 16:139, 1988. וראה במאמר — Mendelson D, Jewish Law Annual 12:217, 1997, שעל פי פסיקת בית המשפט העליון באוסטרליה לא היתה חובה כזו על המטפל. לעומת זאת באנגליה על פי הספיקה

לפרטיות, ויש הסבורים, שיש להעדיף את התועלת שתצמח לקרובי המשפחה מידיעת המחלה התורשתית, ויש אף הסבורים, שצריך לחפש את הקרובים ולגלות להם, כדי שיוכלו לתכנן את עתידם.⁹²

מחלות ילדים – יש הסבורים, כי החובה לשמור על סודו של מתבגר זהה לחובה זו כלפי מבוגר, בעיקר בגלל הצורך לעודד מתבגרים עם בעיות רפואיות נפשיות לפנות לרופאים; ויש הסבורים, שחובה זו היא יחסית, שכן המתבגרים אינם בשלים דיים מבחינה חברתית, וזקוקים להנחיות והדרכות של ההורים, ולפיכך יש לרופא חובות הן כלפי המתבגר, והן כלפי הוריו. דוגמאות לבעיה כזו: נערה המבקשת אמצעים למניעת הריון; גילוי מחלת מין במתבגר; גילוי שימוש בסמים או באלכוהול על ידי מתבגר.⁹³

בהסכמתו המפורשת⁹⁴.

נזק לזולת – כאשר קיים ניגוד אמיתי בין זכות החולה לשמור על סודו, לבין זכות הזולת או החברה לדעת את הסוד כדי להתגונן מפני נזק אפשרי, ניתן לפתור את הדילמה בכמה דרכים: להשאיר את שיקול הדעת בכל מקרה לגופו לרופא ולנבדק, כאשר שיקול הדעת צריך להיות מבוסס על בחינת המאזן של התועלת מול ההפסד של הנבדק והזולת. גישה זו תלויה מאוד בדעות ובהשקפות של בני האדם; לפרט באופן חוקי ומשפטי את המתור והאסור בכל מקרה, ולקבוע מפורשות בחוק כיצד לנהוג. גישה זו מקילה על היחידים בקבלת ההחלטות, אך לעתים גורמת לקשיים בגלל נוקשות החוק מול נסיבות טבעיות משתנות; להקים וועדות רב-מקצועיות במוסדות רפואיים, שהם יחליטו כיצד לנהוג בכל מקרה לגופו, ולאחר שיקול דעת רחב.⁹⁵

מחקר קליני – דיווח בספרות מקצועית על ממצאים רפואיים מצריך לעתים זיהוי פרטי החולה, ואף צילום תמונתו, כדי לעמוד על הנתונים הלימודיים מהמקרה. דבר זה פוגע בצורה בולטת בסודיות הרפואית של החולה. לאחרונה נקבעו כללים כיצד לשמור על האנונימיות של החולים בפרסומים מדעיים, וכאשר אין דרך יעילה למנוע את זיהוי החולה, אין לפרסם את הנתונים אודותיו אלא

סודיות רפואית בעידן המודרני – בשנים האחרונות יש המטילים ספק בעצם המשמעות של הסודיות הרפואית, לאור העובדה שחולים מטופלים על ידי אנשים רבים (יועצים רפואיים, אחיות, עובדים סוציאליים, פסיכולוגים, משקמים, פקידים, לבורנטים, רוקחים, סטודנטים ועוד), והמידע אודותם נאגר במחשבים, וממילא רבים הם האנשים היודעים את פרטי מחלתו ותלונותיו של החולה. כמו

Medical Journal Editors, *JAMA* 265:2697, 1991; Riis P and Nylenna M, *JAMA* 265:2720, 1991; Smith J, *BMJ* 302:1168, 1991. [95] ראה – א. שטינברג, אסיא, ג, תשמ"ג, עמ' 326 ואילך.

העונשין, תשל"ז-1977. [92] Wertz DC & Fletcher JC (eds), *Ethics and Human Genetics*, 1989, pp. 13 14 [93] ראה – Lovett J and Wald MS, *J Pediatr* 106:517, 1985. [94] International Committee of

כן יש פיזור מידע רב באמצעי תקשורת חדישים, מהירים וחובקי עולם כמו דואר אלקטרוני, אינטרנט, טלפונים סלולריים וכיו"ב, עובדה המקשה על שמירת הנתונים הפרטיים בסוד. לפיכך לא קיים עוד הקשר האינטימי והייחודי שבין החולה לרופאו האישי.

אכן, דווקא בעידן זה, ודווקא בגלל הפרצות האפשריות בהגנה על פרטיות החולה ושמירת סודותיו הרפואיים מוטלת חובה גדולה יותר על מערכת הבריאות בכלל, ועל כל מטפל אינדיבידואלי בפרט, לעשות כל האפשר, הן בזהירות והן בשימוש באמצעי הגנה טכנולוגיים, כדי לא להפר את הסודיות הרפואית⁹⁶.

ד. רקע משפטי⁹⁷

כללי — חוק זכויות החולה⁹⁸ קובע את המותר והאסור מבחינת החוק בכל הנוגע לסודיות רפואית ביחסי מטפל-מטופל. יחד עם זאת ישנם חוקים נוספים ופסקי דין של בתי המשפט שקדמו לחוק זכויות החולה, ואשר הסדירו נושאים שונים בתחום הסודיות הרפואית מבחינה משפטית.

מסירת מידע לקרובי חולה — בהיעדר הסדר ביחס לשיתוף בני משפחה במידע על חולה מאושפז בחוק זכויות החולה,

הנהיג משרד הבריאות בתקנה⁹⁹ שעל הצוות הרפואי לבקש ממטופל בעת כניסתו לאשפוז או בעת טיפול בטשטוש או בהרדמה מלאה לציין בכתב למי מותר לצוות הרפואי למסור מידע אודות טיפול לפני, תוך כדי, אחרי הטיפול, במצבים בהם המטופל איננו בהכרה. במידה והמטופל לא ציין למי מותר למסור מידע, באחריות הצוות הרפואי למסור את המידע אך ורק לקרובי משפחה מדרגה ראשונה. במקרה והמטופל מצוי בהכרה יש להקפיד כי המידע יינתן אך ורק בנוכחותו.

חובות יסוד וענישה — החוק בישראל מחייב שמירה על הסודיות הרפואית, ומקנה זכות לכל אדם לחסיון רפואי של המידע אודותיו. מסירת מידע, שהגיע לידיעת הרופא בתוקף תפקידו, ללא סמכות כדין, לאדם שלא היה מוסמך לקבלה, הינה עבירה פלילית¹⁰⁰. החיסיון לא חל רק על הרופא, אלא על כל אדם שעובד עמו. ממכלול ההוראות בחוק עולה, כי חסיון רפואי אינו חל על כל מידע רפואי, אלא אך ורק על מידע שנמסר לרופא בנסיבות מסויימות. כמו כן יש חריגים שונים לחובה המשפטית לחסיון של עובדות רפואיות, וכפי שיבואר להלן.

הפגיעה בפרטיות של אדם היא עבירה פלילית, ומצב כזה מוגדר בין השאר כאשר היתה הפרה של חובת הסודיות

[96] ראה לדוגמה — Dodek DY and Dodek A, *Can Med Assoc J* 156:847, 1997; Andrae M, *Lancet* 347:487, 1996; Woodward B, *N Engl J Med* 333:1419, 1995. [97] ראה על כך בהרחבה בס' בריאות ומשפט, כרך ב, עמ' 1561 ואילך. [98] חוק זכויות החולה,

התשנ"ו-1996, סעיפים 19-20. וראה נספח 1. וראה על משמעויות שונות של פרק הסודיות הרפואית בחוק זכויות החולה במאמר — מ. קוטלר וא. ויצטום, הרפואה קלג: 108, 1979. [99] מינהל הרפואה של משרד הבריאות, חוור מס' 53/2003, 20.7.03. [100] חוק העונשין

אם כן יש הוראה מיוחדת בחוק להתיר מסירת מידע זה¹⁰⁷. כמו כן חובה על רופא או פסיכולוג או מטפל אחר, אשר יודע על כוונה של מטופל לבצע פשע מסויים כלפי אדם מסויים והוא מתרשם מרצינותה, לנקוט בכל האמצעים הסבירים למניעת הפשע ובכלל זה, במקרה הצורך, דיווח למשטרה ואזהרה לקרבתן. אכן הגילוי חייב להיות רק לקצין משטרה בכיר בדרגת סגן ניצב ומעלה שהוסמך לכך על ידי שר המשפטים, והגילוי טעון הסכמתו של ראש שירותי בריאות הנפש או של מנהל בית החולים לחולי נפש או הפסיכיאטר המחוזי¹⁰⁸.

לאחר המוות – הסודיות הרפואית אינה פוקעת לאחר מותו של האדם, וגם היורשים אינם רשאים לשחרר את הרופא מחובת הסודיות הרפואית כלפי הנפטר, אלא אם הותר הדבר על ידי בית המשפט¹⁰⁹.

היתרים להפרת הסודיות הרפואית – לעקרון הכללי של חובת השמירה על חסיון מידע רפואי יש מספר חריגים המעוגנים בחוק:

וויתור על חיסיון – אם וויתר החולה על זכותו לחסיון, מותר לרופא לדווח על

שנקבעה בדין; כאשר נעשה שימוש בידיעה על ענייניו הפרטיים של אדם, או מסירתה לאחר, שלא למטרה שלשמה נמסרה; וכן כאשר היה פרסום עניין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, או למצב בריאותו או להתנהגותו ברשות היחיד¹⁰¹. כמו כן נקבעה חובת שמירת הסודיות ביחס למידע המצוי במאגרי מידע ממוחשבים, ונקבעו הוראות מיוחדות לכך¹⁰². גם חשיפת תמונות של מטופל בדרך הניתנת לזיהוי היא הפרת סודיות רפואית¹⁰³. על פי חוק זה אין כל משמעות כיצד הגיע המידע לידי הרופא, וכן אין הוא חל דווקא על הרופא ו/או עובדי בריאות, אלא על כל אדם שיש בידו מידע הנוגע לפרטיותו של הזולת, ובכלל זה כל מידע רפואי, חלה חובה לשמור על כך בסוד, גם אם מידע זה הגיע לידיעתו שלא בתוקף תפקידו, ושלא אגב מילוי מקצועו, אלא אם כן יש היתר חוקי להפרת החסיון. הזכות לפרטיות מוכרת בחוק הישראלי כזכות יסוד, כחלק מחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו¹⁰⁴.

מאגרי מידע – תקנות הגנת הפרטיות מפרטות הוראות לניהול מאגרי מידע¹⁰⁵.

חולי נפש – קיים איסור חוקי מיוחד למסור מידע כלשהו על חולי נפש¹⁰⁶, אלא

[105] תקנות הגנת הפרטיות (תנאי החזקת מידע ושמירתו וסדרי העברת מידע בין גופים ציבוריים), תשמ"ו-1986. [106] חוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, סעיף 28 (ס"ח תשט"ו, עמ' 121). [107] לדוגמא – בקשת רשיון לכלי ירייה (ראה להלן הע' 119); תקנת שירות הבטחון (ראה להלן הע' 126). [108] חוק לטיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991, סעיף 42(א)(5). [109] המ'

התשל"ז-1977, סעיף 117, וסעיף 496. [101] חוק הגנת הפרטיות התשמ"א-1981, סעיף 2 (7-11). וראה עוד – נ. רקובר, ההגנה על צנעת הפרט, סדרת מחקרים וסקירות במשפט העברי, חוב' ד, תשל"ו-1970. [102] שם, סעיף 16. [103] ת.א. שלום ת"א 160771/02 (ההליך התנהל באיסור פרסום). [104] סעיף 7(א) לחוק יסוד זה קובע: "כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו".

המידע, ולעתים אף חלה חובה על הרופא לגלות את המידע¹¹⁰.

עדות בבית משפט – פקודת הראיות מעניקה חסיון בהתייחס למידע הנוגע לאדם הזקוק לשירותי הרופא והגיע אליו תוך כדי עבודתו והוא מן הדברים שמוסרים לרופא בדרך כלל מתוך אמון שישמרם בסוד. אם זאת יש סמכות לבית המשפט לקבוע כי למרות קיום החסיון היא חייב הרופא לגלות את המידע, אם מצא בית המשפט כי הצורך לגלות את המידע לשם עשיית צדק עולה על העניין לשמור על החסיון¹¹¹. סמכות זו נתונה גם לגופים ולאישים אחרים שעל פי דין יש להם סמכות לגבות ראיות¹¹².

מידע בלתי חוקי – מידע רפואי הוא חסוי רק אם הגיע לידיעת הרופא תוך עבודתו החוקית כרופא, אבל לא יחול החסיון כאשר הפנייה היתה למטרה בלתי חוקית, כגון לביצוע הפלה בלתי חוקית, או להשגת סמים בניגוד לחוק¹¹³.

תכנים לא חסויים – המידע שעליו חל חסיון רפואי הוא כזה שבדרך כלל נמסר לרופא מתוך אימון שישמרם בסוד, ולפי טיבו הוא מידע הנמסר מתוך הנחה כזו.

לפיכך, מידע שאינו עונה על שני ההגדרות הללו: לא חל לגביו חסיון, וכגון כתובתו של אדם, אינו מידע שלפי טיבו נמסר לרופא מתוך אימון שישמרם בסוד¹¹⁴. ואמנם יש תכני מידע, או נסיבות של העברת מידע, שבעצם טיבם אינם חסויים, כגון עצם העובדה שניתן טיפול רפואי; תאריכי הביקור ומספרם; מידע שנמסר לרופא בנוכחות צד שלישי; פרסום מדעי ללא זיהוי החולה; ראייה המושגת מנתיחת גווה¹¹⁵.

חיקוקים ספציפיים להפרת הסודיות – חיקוקים רבים מסמיכים את הרופא, מחייבים אותו, או מתירים לו, להעמיד מידע רפואי המתייחס לחולה, לשלטונות, לממלאי תפקידים, או לבני אדם זולת החולה. טובת הציבור משמשת קו מנחה במקרים המיוחדים המוסדרים על ידי חיקוקים אלו, והאינטרס הציבורי גובר על האינטרס של היחיד:

מחלות מדבקות – רופא המטפל בחולה, או אשר נקרא לבקר חולה, חייב למסור הודעה בטופס הקבוע לרופא הממשלתי של המחוז מיד בהיודע לו כי החולה נגוע במחלה מדבקת, ולעולם – תוך שתים עשרה שעה משעה שהודיעו

[111] פקודת הראיות (נוסח חדש) התשל"א-1971, סעיף 49. על הפרטים הנוגעים לחסיון ביחס לעדות בבית משפט – ראה א. כרמי, שם, עמ' 143 ואילך. [112] שם, סעיף 52. [113] בג"צ 447/72, ישמחוביץ נ' ברוך ואח', פד"י כו(2) 253. [114] ראה א. כרמי, הרופא החולה והחוק, 1977, עמ' 131. [115] א. כרמי, שם, עמ' 132. וראה תיק המרצה 417/93, ות.א. 1030/93, בימ"ש שלום עפולה, פלמונית נ' כל הקריות.

(ירושלים) 938/96, עובון המנוח גרשון נ' מדליון לביא, תקדין-מחזי, 96(2) 1809. [110] ראה פקודת החוק הפלילי, 1936, סעיף 387; חוק לטיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991; א. כרמי, הרופא החולה והחוק, 1977, עמ' 142. וראה שם על דרכי הויתור. הדרך הנאותה ביחס לויתור על סודיות היא על ידי חתימה על כתב ויתור על סודיות. משרד הבריאות פירסם נוסח של מסמך כזה – מינהל הרפואה, ויתור סודיות – מסירת מידע רפואי על מטופל, חוזר מס' 15/2003.

לו, או שנודע לו דבר המקרה¹¹⁶.

רשימת המחלות המדבקות החייבות בדיווח מורכבת משלושה חלקים: חלק א: מחלות בעלות חשיבות בינלאומית המחייבות הודעה מיידית; חלק ב: מחלות מחייבות הודעה אינדיבידואלית; חלק ג: מחלות חייבות הודעה קולקטיבית. הרשימה עודכנה מספר פעמים על ידי שרי הבריאות ו/או ראש מינהל הרפואה במשרד הבריאות¹¹⁷.

בית המשפט נזקק לשאלה הנוגעת לניגוד אינטרסים בין הזכות לפרטיות, וההגנה על אינטרס צנעת הפרט ושמור הטוב של אדם מחד, לבין חשש לנזק לזולת ולשלום הציבור, וחופש הביטוי של העיתונות מאידך. הדיון התייחס לבקשת עיתונאים לפרסם את שמה של אשה נגועה במחלת האיידס. היועץ המשפטי לממשלה טען נגד פרסום שמה של החולה, מתוך מניעים של שלום הציבור, והיינו מתוך הנחה שהדרך המועילה ביותר להגנה על הציבור מפני התפשטות מחלת האיידס היא על ידי הבטחת הסודיות הרפואית של הנבדקים, נשאים וחולים. הכרעת בית המשפט היתה שיש למצוא את האיזון הנכון בין האינטרסים הנוגדים בכל מקרה לגופו, ולפיכך אם מדובר בחולת איידס העוסקת בזנות, יש להתיר את פרסום שמה ברבים, כדי להגן על חיי האנשים הבאים

עמה במגע מיני; אבל אם מדובר באשה פרטית, אין לפרסם את שמה ברבים בניגוד לרצונה, אך יש לחייבה בכתב ליידע כל אדם שעמו היא מתכוונת לבוא במגע מיני, מבעוד מועד, על היותה נשאית או חולה באידס¹¹⁸.

שימוש בכלי ירייה – רופא או פסיכולוג המטפלים באדם, והם סבורים כי אם יחזיק נשק תהיה בכך סכנה לציבור, יודיעו על כך למנכ"ל משרד הבריאות, וכן חלה חובת הודעה זו כאשר נודע להם כי האדם שבטיפולם אכן מחזיק נשק¹¹⁹; פקיד רישוי, שקיבל בקשה לרשיון כלי ירייה, יעבירנה למנכ"ל משרד הבריאות, והוא רשאי להודיע לפקיד הרישוי אם המבקש סבל או סובל ממחלת נפש. לצורך ההודעה כאמור רשאי המנהל להשתמש בידיעות על טיפול בחולי נפש המצויות במשרד הבריאות, או במערכת הבטחון על כל שלוחותיה, וכל הוראה בדיון האוסרת מסירת ידיעה על חולה נפש, לא תחול על מסירת ידיעה לפי סעיף זה¹²⁰.

רשיון נהיגה – רופא המטפל באדם שמלאו לו 16 שנים והוא מאבחן אצלו מחלה וסבור כי אותו אדם עלול בנהיגתו לסכן את עצמו או את זולתו מחמת אותה מחלה ידווח על המחלה לרשות שקבע שר הבריאות¹²¹. דין זה נכון לא רק לגבי נהג,

[116] פקודת בריאות העם, 1940, סעיף 12 (1)(ב).
[117] רשימת המחלות המדבקות קבועה בחוק, בתוספת ב לפקודת בריאות העם, 1940. רשימת המחלות – ראה בנספח 2 לערך זה.
[118] תיק המרצה 417/93, ות.א. 1030/93, בימ"ש שלום עפולה, פלמונית נ' כל הקריות.

[119] חוק כלי ירייה תש"ט-1949, סעיף 11א.
[120] חוק כלי ירייה (תיקון מס' 4), תשל"א-1971, ס"ח 634, תשל"א, עמ' 171, סעיף 11א.
[121] פקודת התעבורה (נוסח חדש) תשכ"א-1961, סעיף 12 ב (א). וראה על פרטי חוק זה – א. כרמי, מכתב לחבר, מט(1): 6, תשמ"ז.

אלא גם לגבי טייס¹²².

כך לפקיד סעד¹²⁷.

שר הבריאות קבע את המכון הרפואי לבטיחות בדרכים במשרד הבריאות כרשות הרפואית שמתפקידו להודיע לרשות הרישוי במשרד התחבורה על המלצתו לעניין מתן רשיון נהיגה, התלייתו או ביטולו. המנהל הכללי של משרד הבריאות¹²³, ומינהל הרפואה במשרד הבריאות¹²⁴ קבעו כללים והנחיות בנידון¹²⁵.

גיוס לצבא – פוקד לשירות הבטחון רשאי לדרוש מרופא, או ממוסד רפואי, כל פרט הדרוש לו לשם קביעת כושרו הכללי של האדם לשירות בטחון, לרבות מידע רפואי הנחוץ לשם קביעת מידת התאמתו למילוי תפקידים שונים, ולרבות מידע הנוגע לטיפול נפשי¹²⁶.

מעשים פליליים – רופא שנחקר על ידי איש משטרה בעניין עבירה של אדם שבטיפולו, חייב למסור לו את המידע שברשותו, גם כאשר מידע זה חסוי על פי הוראה אתית¹²⁸, ודבר זה נכון גם ביחס לחולה המאושפז בבית חולים לחולי נפש¹²⁹; על פי תקנות מיוחדות יש חובה על מנהלי בתי חולים, וכל האחראים על קבלת חולים לטיפול, להודיע ללא דיחוי לתחנת המשטרה הקרובה על כל אדם פצוע, חסר הכרה, או מת, שהגיע לבית החולים, ושיש חשש סביר שהיה מעורב במעשה אלימות¹³⁰; רופא היודע מפי החולה שלו, שהלה מתכנן לבצע פשע, חייב להשתמש בכל האמצעים הנכונים כדי למנוע את עשייתו או השלמתו, ובכלל זה הודעה למשטרה¹³¹.

מס הכנסה – רופא חייב לנהל יומן-רופא לצורכי דיווח למס הכנסה, וזכותו של פקיד השומה לעיין בכל המסמכים והתעודות, שעל פיהם יוכל לקבוע את גובה השומה למס הכנסה. לפיכך לא חלה סודיות רפואית כלפי שלטונות מס הכנסה על רישום שמות החולים שנמצאים בטיפולו של רופא,

"ילד מוכה" – רופא או אחות המטפלים בקטין, שנפגע בבריאותו הגופנית או הנפשית, ויש להם יסוד להניח, כי הפגיעה נגרמה בידי האחראי על הקטין, או משום שהאחראי על הקטין אינו מסוגל לטפל בו או להשגיח עליו, או מזניח את הטיפול או ההשגחה, ימסרו על

[127] חוק הנוער (טיפול והשגחה) (תיקון מס' 5), תשל"ד-1974, סעיף 2(א) ("ח תשל"ד, עמ' 89). [128] א. כרמי, הרופא החולה והחוק, 1977, עמ' 135. [129] חוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, סעיף 28(א). [130] פקודת בריאות העם, 1940, סעיף 29ב; תקנות בריאות העם (הודעה על חשש אלימות), תשל"ו-1975, ק"ת 3419. וראה בנידון בספרו של א. כרמי, שם עמ' 137 ואילך. [131] א. כרמי, שם, עמ' 138, על פי פקודת החוק הפלילי, 1936, סעיף 33. וראה

[122] חוק הטיס (תיקון מס' 6), התשנ"ב-1992, סעיף 12א. [123] חוזר מנכ"ל משרד הבריאות מס' 4/97 מיום 5.3.97. [124] חוזר מינהל הרפואה במשרד הבריאות מס' 61/98 מיום 16.9.98. [125] ראה נספח 3 לערך זה. על הרחבת איסור הנזיגה גם לחולי אלצהיימר – ראה, Drachman DA, *Ann Neurol* 24:787, 1988. [126] חוק שירות בטחון תשי"ט-1959 (נוסח משולב), סעיף 33; תקנות שירות הבטחון, תשכ"ז-1967, ק"ת תשכ"ז, עמ' 3399, סעיף 4(ג).

כולל פסיכיאטר או מומחה למחלות מינ¹³².
מנהל המכון הפתולוגי או מנהל מכון אחר שבו נערכה הבדיקה¹³⁵.

סטטיסטיקה ואפידמיולוגיה – סיבוכי הרדמה – מוטלת חובה על הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מוסמכת, בין היתר, לאסוף, לעבד, לנתח, לערוך ולפרסם סטטיסטיקה הנוגעת לפעולות האוכלוסיה בתחום הבריאות, ולצורך זה חובה על כל מי שנדרש לכך לספק את המידע הדרוש, ובכלל זה גם רופאים ומוסדות רפואיים¹³³.

מגבלות להיתרים – בכל המקרים שחלה חובת דיווח לרשויות המתאימות נשאר בתוקפו האיסור על הפרת הסודיות כלפי כל אדם או גורם אחר, פרט לרשות המוסמכת לאותו עניין. כמו כן מוגבלת החובה למסור מידע לגורמים הקבועים בחוק, רק במידה שיש בכך צורך לשם ביצוע החוק או התקנות על פיו, או כדי להגן על הציבור, ואין לחרוג ממידת היקף המידע הנדרש לצורך אותו תפקיד.

מומים מולדים – מנהל בית החולים או מי שמינה חייב לדווח למנהל הכללי של משרד הבריאות על כל תינוק שנולד עם מום או עם חשש למום¹³⁴.

גידולים ממאירים – מנהל בית החולים חייב להגיש דו"ח לרופא הממשלתי על כל מקרה של גידול ממאיר שנמצא אצל אדם. החובה חלה גם על

נספח א

חוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996

19. (א) מטפל או עובד מוסד רפואי, ישמרו בסוד כל מידע הנוגע למטופל, שהגיע אליהם תוך כדי מילוי תפקידם או במהלך עבודתם.
(ב) מטפל, ובמוסד רפואי – מנהל המוסד, ינקטו אמצעים הדרושים כדי להבטיח שעובדים הנתונים למרותם ישמרו על סודיות העניינים המובאים לידיעתם תוך כדי מילוי תפקידם או במהלך עבודתם.

לעיל, בעניין עדות רופא בבית משפט. תינוקות עם מומים), התשמ"ד-1982. [132] בג"צ 447/72, ישמחוביץ נ' ברוך ואח', [135] תקנות בריאות העם (דיווח ומידע מיוחד על מחלת הסרטן), התשמ"ב-1982. וראה שם על אופן הדיווח. [136] תקנות בריאות העם (הודעה על אי התאוששות לאחר הרדמה), התשמ"א-1980. [133] פקודת הסטטיסטיקה (נוסח חדש), תשל"ב-1972, סע' 10-15. [134] תקנות בריאות העם (דיווח על לידת